

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська
конференція здобувачів вищої освіти і молодих
учених**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

*Кафедра філософських і соціологічних студій та
соціокультурних практик*

Співорганізатори:

Південно-Українське відділення
Соціологічної асоціації України
Національний університет «Одеська політехніка»
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
Міжнародний університет

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська конференція здобувачів
вищої освіти і молодих учених
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ»
(17-19 листопада 2025 року)**

Одеса, 2025

УДК 001.895:005.8(082)
ББК 60я431

*Рекомендовано до друку Вченою радою Університету Ушинського
протокол № 7 від 09 грудня 2025 року*

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.

Рецензенти:

кандидатка філософських наук, доцентка, доцентка кафедри філософії, історії та політології
Національного університету «Одеська політехніка» *Наталія РИБКА*

кандидатка політичних наук, доцентка, доцентка кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародного університету *Юлія МЕЛЬНИК*

У Збірнику матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Південноукраїнські наукові студії» представлено напрацювання учасників із різних регіонів України, об'єднаних спільною метою – осмислення сучасних наукових викликів та пошук інноваційних рішень у міждисциплінарному просторі. Конференція організована Державним закладом «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за участю кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик, у співпраці з Південно-Українським відділенням Соціологічної асоціації України та провідними університетами країни – ЗВО-партнерами.

Матеріали збірника охоплюють широке коло тем, що відповідають актуальним потребам сучасного суспільства й науки. Серед них: трансформації українського соціуму, культурні та історичні процеси в контексті суспільно-політичних змін, філологічні студії в умовах цифровізації, розвиток креативних індустрій, філософія бізнесу та етичні виміри інновацій, екологічна філософія й концепції сталого розвитку, сучасні підходи до філософії здоров'я, інновації в освіті, проблеми політики та суспільного розвитку, а також виклики, пов'язані з критичним мисленням і логічною культурою XXI століття.

Збірник відображає високий рівень наукових досліджень молодих учених, сприяє розвитку міжвузівської наукової співпраці та формує простір для конструктивного діалогу між представниками різних освітніх і наукових галузей. Матеріали конференції можуть бути корисними для дослідників, викладачів, здобувачів освіти, а також фахівців, що працюють у сфері соціальних, гуманітарних та освітніх наук.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст та достовірність наведених фактів, цитат і даних відповідальність несуть автори.

© ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського», 2025

© Авторів матеріалів, 2025

Баранов Владислав

ВІД ЗАНЕПАДУ ТРАДИЦІЙНИХ ПАРТІЙ ДО ЦИФРОВОЇ
ДЕМОКРАТІЇ: ЩО ОЗНАЧАЄ КРИЗА ПРЕДСТАВНИЦТВА..... 307

***СЕКЦІЯ № 10. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ТА ФОРМАЛЬНА ЛОГІКА:
ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ***

Марканич Надія

ЛОГІКА У ПРАВІ: СИЛОГІЗМ ЯК ОСНОВА ЮРИДИЧНИХ
ДОКАЗІВ..... 310

Галіборщ Микола, Сасенко Єлизавета

ЛОГІКА ТА СТРУКТУРА ПРАВОВОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ
ЗАХИСТУ..... 312

Виходець Вадим, Кубишко Герман

ЮРИДИЧНА ЛОГІКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ
ПРАВОВИХ КОЛІЗІЙ..... 315

Гладишев Олександр

ЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЮРИСТА: СУКУПНІСТЬ ТА
ЕЛЕМЕНТИ..... 318

Баркар Анастасія

ДЕФОЛТНА ЛОГІКА ЯК ІНСТРУМЕНТ МОДЕЛЮВАННЯ
МІРКУВАНЬ ЗА УМОВ НЕПОВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ..... 321

Вальчук Іванна

ЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ... 324

Білоус Станіслав

АРГУМЕНТИ СТОРІН У СУДДІ: ЛОГІЧНІ ПРИЙОМИ ТА
ПОМИЛКИ..... 326

Обиход Анастасія

ФОРМАЛІЗАЦІЯ ПРАВОВИХ НОРМ: МОЖЛИВІСТЬ ТА
ОБМЕЖЕНІСТЬ 329

Небога Сергій

ЛОГІКА І ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРАВІ (ШТУЧНИЙ
ІНТЕЛЕКТ)..... 333

2. Юркевич О. М. Юридична аргументація: монографія. Харків, 2015.
https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/18779/1/Urkevich_m_2.pdf
3. Тема 4. Юридична аргументація.
<https://arm.navs.edu.ua/books/enforcement/info/lec4.html>
4. Логіка юридичних міркувань та її застосування. Visnyk-Pravo UzhNU
<http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/310847>
5. Юркевич О. М. Раціональність аргументації: логічні правила та значення.
https://www.researchgate.net/publication/351345571_Urkevich_O_M_Racionalnist_argumentacii_logicni_pravila_ta_znacenna_Visnik_Nacionalnogo_uridicnogo_universitetu_imeni_Aroslava_Mudrogo_Seria_Filosofia_filosofia_prava_sociologia_politologia_Tom_1_No_48
6. Логіка і аргументація в праві. Voytenko, DSpace NLU
<https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9550/1/Voytenko.pdf>
7. Legal Argumentation and Its Types.
https://www.researchgate.net/publication/363777020_LEGAL_ARGUMENTATION_AND_ITS_TYPES

ОБИХОД АНАСТАСІЯ

здобувачка першого (бакалаврського) рівня освіти , факультет права та економіки

Науковий керівник: **МЕЛЬНИК ЮЛІЯ**, кандидатка політичних наук,
доцентка кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін
Міжнародний університет, м. Одеса, Україна

ФОРМАЛІЗАЦІЯ ПРАВОВИХ НОРМ: МОЖЛИВІСТЬ ТА ОБМЕЖЕНІСТЬ

Формалізація як соціальне явище полягає у виявленні та конкретизації змісту права через його зовнішнє вираження й закріплення форми, що здійснюється на основі загальносоціальної методології, зокрема діалектико-матеріалістичного підходу як складової пізнання.

У широкому значенні формалізація права розглядається як закономірний процес упорядкування суспільних відносин шляхом зовнішнього закріплення змісту правових норм у джерелах права. Така форма забезпечує можливість їх ефективного застосування у правовідносинах, сприяє виконанню юридичних обов'язків, гарантуванню прав і свобод людини та громадянина, а також узгодженню інтересів особистості, держави й суспільства. Формалізація правових норм є важливою концепцією у сучасному правознавстві, що передбачає чітке визначення змісту правових норм, їх структури, логіки та способів застосування. Цей процес дозволяє перетворити правові норми з

абстрактних правил поведінки у формалізовану систему, яка може бути однозначно зрозумілою як для правозастосовників, так і для суспільства. Формалізація спрямована на забезпечення передбачуваності та стабільності права, підвищення ефективності правового регулювання та зменшення впливу суб'єктивних факторів при тлумаченні і застосуванні законів [3].

Поняття формалізації полягає у структурному та логічному упорядкуванні норм права. Мета такого процесу – зробити норми точними, однозначними та передбачуваними для суб'єктів правових відносин. Формалізація передбачає визначення гіпотези, диспозиції та санкції правової норми, тобто умов її дії, правил поведінки та наслідків порушення. Наприклад, у Кримінальному кодексі України кожна стаття містить чіткі ознаки складу правопорушення, що дозволяє однозначно визначити, коли застосовується конкретна санкція. Формалізація може здійснюватися у різних формах. Лінгвістична формалізація передбачає точне формулювання норм із уникненням неоднозначних слів. Логічна формалізація застосовує чіткі схеми «якщо... то...», що дозволяє відтворювати причинно-наслідкові зв'язки в праві. Системна формалізація проявляється в упорядкуванні норм у кодекси, закони та підзаконні акти, а технологічна включає застосування комп'ютерних програм для автоматичного тлумачення норм, наприклад у smart contracts або правових інформаційних системах. У Європейському Союзі вже реалізовані проекти, де автоматичні системи перевіряють відповідність контрактів загальноєвропейському праву, що значно підвищує швидкість та точність правозастосування. Формалізація правових норм відкриває широкі перспективи для ефективного та передбачуваного регулювання суспільних відносин. Вона дозволяє стандартизувати правила, підвищити точність правозастосування та використати технології для автоматизації процесів. Серед головних зазначимо такі:

1) Можливості формалізації проявляються у підвищенні передбачуваності права. Чіткі критерії, наприклад у системі адміністративних штрафів або податковому законодавстві, зменшують ризик суб'єктивного впливу посадових осіб і забезпечують однакове застосування норм у подібних випадках.

2) Формалізація сприяє автоматизації правових процесів: алгоритми дозволяють визначати застосування норм, контролювати виконання умов договорів, адмініструвати податкові платежі та інші процедури. В Україні це реалізовано через електронні сервіси Державної податкової служби, де автоматично формуються податкові повідомлення та штрафи відповідно до закону.

3) Завдяки формалізації забезпечується гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами. Наприклад, у корпоративному праві України прийнято низку норм, що відповідають Директивам ЄС щодо захисту прав акціонерів та прозорості фінансової звітності.

4) Формалізація полегшує навчання та підготовку юристів, оскільки чітко структуровані норми легше засвоювати та аналізувати, створюючи єдину базу знань для студентів і практиків [2, с. 105].

Також можливості формалізації включають однозначність тлумачення норм, що зменшує спірність і підвищує передбачуваність застосування права. Вона сприяє ефективності судових процесів, оскільки встановлює чіткі критерії для прийняття рішень, та полегшує кодифікацію законодавства, забезпечуючи логічну структуру і системний порядок юридичних актів. Формалізація також сприяє гармонізації норм на міжнародному рівні, стимулює розвиток інформаційних систем і застосування штучного інтелекту у праві, підвищуючи точність і швидкість правозастосування. Крім того, вона забезпечує стабільність правових відносин, допомагає виявляти прогалини та колізії у законодавстві й сприяє розвитку правової аналітики, дозволяючи ефективно оцінювати взаємодію правових текстів. На думку Р. І. Радейко, застосування формалізації як методу дослідження правових явищ розширює можливості науковців-юристів у пізнанні державно-правових процесів і сприяє вирішенню практичних завдань, зокрема при створенні автоматизованих інформаційно-пошукових систем та автоматизації окремих процедур підготовки й ухвалення управлінських рішень. Водночас формалізацію не можна розглядати як універсальний метод пізнання, здатний нині чи в майбутньому замінити всі інші підходи до вивчення державно-правових явищ. Навпаки, вона органічно поєднується з іншими методами дослідження, пристосовується до їхніх завдань і модифікується для їх ефективного застосування [4, с.89].

Водночас процес формалізації має суттєві межі, оскільки не всі аспекти соціальних відносин і людської поведінки можна відобразити у суворо формалізованих правилах. Це обмежує її ефективність і потребує гнучкого підходу при застосуванні права. До основних обмежень можна виділити такі:

- Формалізація стикається з соціальною та культурною неоднозначністю людської поведінки. Термінологія, що стосується моральних понять, таких як «чесність», «добросовісність», «повага», важко піддається строгій формалізації без втрати значущості. Практика Верховного Суду України підтверджує це: при застосуванні норм цивільного права суди змушені враховувати соціальний контекст і моральні принципи сторін.

- Соціальні та економічні процеси постійно змінюються, а застарілі формальні правила можуть не відповідати новим реаліям. Наприклад, законодавство щодо криптовалют та блокчейн-технологій у багатьох країнах, включаючи Україну, відстає від розвитку технологій, що ускладнює застосування суворо формалізованих норм на практиці.

- Формалізовані норми базуються на узагальненні минулого досвіду, але унікальні обставини справи часто не можуть бути передбачені формальними схемами, що іноді призводить до несправедливих результатів.

– Складна юридична мова та логічна структура норм можуть ускладнити сприйняття права пересічними громадянами. Навіть автоматизація застосування формалізованих норм, наприклад через smart contracts, не завжди здатна врахувати наміри сторін або непередбачувані обставини, що підкреслює обмеженість формалізації [1, с. 18].

Формалізація і гнучкість права повинні не протиставлятися, а взаємодіяти, створюючи збалансовану систему правового регулювання. Комбінований підхід дозволяє поєднувати чіткі формалізовані правила, які забезпечують однаковість і передбачуваність, із можливістю адаптації до конкретних життєвих ситуацій. Це особливо важливо, оскільки жодна система норм не здатна повністю охопити різноманіття суспільних відносин. Наприклад, у цивільному праві існують стандартні договірні конструкції, які гарантують певний рівень правової визначеності, але водночас сторони мають право вносити індивідуальні положення, виходячи зі своїх потреб. Аналогічно, у сфері публічного права передбачаються загальні принципи, які залишають простір для їхнього конкретного тлумачення та застосування залежно від обставин. Важливу роль у досягненні цього балансу відіграє судова практика: вона не лише заповнює прогалини закону, а й «оживлює» формалізовані норми, надаючи їм гнучкого застосування з урахуванням соціальних і економічних реалій. Окрім того, законодавці нерідко закріплюють у нормах не детальні алгоритми, а принципи чи орієнтовні стандарти, які окреслюють рамки правового регулювання і водночас залишають місце для індивідуального підходу. Такий синтез формалізації й гнучкості робить право більш ефективним, стабільним і водночас здатним реагувати на нові виклики [5, с. 72].

Таким чином, формалізація правових норм є необхідним і корисним інструментом правового регулювання, який підвищує передбачуваність, стандартизацію та можливості автоматизації права. Водночас її повна реалізація обмежена через складність соціальних відносин, динамічність суспільства та мовно-логічні межі. Формалізація вимагає балансу між точністю норм та гнучкістю їх застосування, активної ролі судової практики та використання принципів права, що дозволяє забезпечити ефективність і справедливість у правовій системі сучасного суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адаскалиця, К. К. (2025). Співвідношення системності та формальної визначеності як властивостей права в контексті формалізації норм права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право, 1(87), 15-22.
2. Дрига, Д. А. (2024). Механізм формування важелів регулювання правових норм в умовах цифровізації. *Сучасний науковий журнал*, (3(1), 101-107.
3. Радейко, Р. Теоретико-правові засади формалізації права. URL:

<https://tinyurl.com/2u8rz85t> (дата звернення: 02.10.2025).

4. Радейко, Р.І. (2014). Формалізація як метод дослідження правових явищ. *Вісник Національного університету Львівська політехніка. Юридичні науки*. 2014. № 810. С. 86-93

5. Радейко, Р. І. (2014). Особливості формалізації права як стадії правотворчого процесу. *Вісник Національного університету Львівська політехніка. Юридичні науки*, (801), 81-85.

НЕБОГА СЕРГІЙ

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, факультет права та економіки

Науковий керівник: **МЕЛЬНИК ЮЛІЯ**, кандидатка політичних наук,
доцентка кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін
Міжнародний університет, м. Одеса, Україна

ЛОГІКА І ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРАВІ (ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ)

У сучасну епоху цифрових трансформацій право як соціальний інститут стоїть перед новими викликами. Застосування штучного інтелекту (ШІ), формалізованих систем, автоматизованих аналітичних інструментів відкриває перспективи підвищення ефективності правозастосування. Але для того, щоб така трансформація була не хаотичною, а відповідальною, потрібна чітка логіка як методологічна опора. Метою цієї роботи є дослідити, як юридична логіка може слугувати мостом між традиційним право-мисленням і цифровими технологіями, а також які ризики та обмеження виникають при інтеграції ШІ в правову сферу.

Завдання:

- (а) окреслити роль юридичної логіки в європейській правовій культурі (на основі Мельник Ю.П.);
- (б) проаналізувати вплив логічних підходів на цифрові правові системи;
- (в) виділити перспективи й виклики.

Використано методи логічного аналізу, системного та історико-теоретичного підходів, порівняльний аналіз і критичний огляд літератури, включно з працею Мельник Ю. П.

1. Юридична логіка як компонент правової культури

У праці Мельник підкреслює, що юридична логіка – це не абстрактна дисципліна, а складова правової культури, яка формує спосіб мислення юриста – структуровано, послідовно, із урахуванням категорій наслідковості і коректного виводу з норм і фактів. Логіка забезпечує засоби перевірки внутрішньої узгодженості правових текстів, виявлення прихованих протиріч, формалізацію умов застосування норм (наприклад, «якщо ..., то ...»). У

Наукове видання

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.